

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Інститут післядипломної освіти

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені
Н. В. Остроградського

**УПРАВЛІНСЬКІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО
РОЗВИТКУ ОСВІТИ**

*Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної конференції
(20 квітня 2016 року)
I частина*

Харків - 2016

представлення до нагород, санаторно-курортні путівки, ушанування перед батьками вихованців, колегами по роботі стимулюють педагога до розвитку, прояву власного творчого потенціалу.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, розвиток творчого потенціалу вихователя залежить як від прагнення самого вихователя до цього, так і від створених у навчальному закладі умов для плідної творчої праці. Подальша робота передбачає укладення комплексно-цільової програми з удосконалення управління розвитком творчого потенціалу вихователя.

Література

1. Ананьев Б.Г. Человек как предмет познания. / Б.Г. Ананьев. – СПб. : Питер. 2001. – 288 с.
2. Кан-Калик В.А. Педагогическое творчество учителя /В.А. Кан-Калик, Н.Д. Никандров. – М. : Педагогика, 1990. – 144 с.
3. Кондрашова Л. В. Морально-психологічна готовність студента до вчительської діяльності / Л. В. Кондрашова. – К. : Вища шк., 1987. – 54 с.
4. Посталюк, Н. Ю. Концептуальные основы организации мониторинга региональных систем начального профессионального образования / Н. Ю. Посталюк, С. Ю. Алашеев.// Стандарты и мониторинг в образовании. –2006. - № 4. – С.37-43.
5. Поташник М.М. Педагогическое творчество : проблемы развития и опыт : Пособие для учителя. / М.М.Поташник. – К. : Рад. Школа. – 1988. – 194 с.

В статье раскрыты теоретические аспекты развития творческого потенциала воспитателя. Осуществлена характеристика педагогических условий, которые должны быть созданы в дошкольном учебном заведении для повышения уровня творческого потенциала воспитателя.

Ключевые слова: творческий потенциал, воспитатель, управления, условия.

The article deals with theoretical aspects of the creative potential of the teacher. Implemented characteristic of pedagogical conditions that must be created in the pre-schools to enhance the creative potential of the teacher.

Key words: creativity, educator, management conditions

УДК 159.9

ПЕРСОНІФІКАЦІЯ І ПЕРСОНАЛІЗАЦІЯ В СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Разумна А. Г.

У статті розкриті сучасні наукові доробки щодо дослідження професійної ідентичності та показано евристичність врахування процесів персоніфікації та персоналізації у вивченні професійної ідентичності майбутніх психологів

Ключові слова: ідентичність, професійна ідентичність, персоналізація, персоніфікація.

Постановка проблеми. Оновлені соціально-економічні орієнтири українського суспільства та сучасні європейські стандарти професійної підготовки майбутніх психологів висувають нові вимоги щодо професіоналізації сучасних психологів, важливою складовою якої є професійна ідентичність. Тому, важливим актуальним питанням становлення фахівця-психолога у вищому навчальному закладі є проблема формування професійної ідентичності майбутнього психолога, що відзначається персоналізованістю – здатністю брати на себе сучасні фахові вимоги та персоніфікованістю – вмінням актуалізувати власний потенціал у обраній справі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування професійної ідентичності як чинника професіоналізації майбутнього психолога є вкрай актуальною, оскільки її сталість обумовлює професійну готовність фахівця, можливість професійного та особистісного розвитку, а також, в майбутньому виступає основою ефективності та продуктивності професійної діяльності психолога.

Як зазначається у психологічному словнику, конструкт «ідентичність» розглядається як психосоціальна тотожність і тлумачиться через визначення узгодженості між інтрапсихічними якостями особистості та інтерпсихічними соціальними ролями, діяльністю й поведінкою (О.П. Сергієнко).

Особистісна ідентичність включає ставлення до свого минулого, теперішнього і майбутнього та виступає інтегративним компонентом між спадковістю, життєдіяльністю, цілями, мотивами, установками, ціннісними орієнтаціями та самосвідомістю особистості (М. Марусинець).

Питання професійної ідентичності висвітлюється у наукових доробках таких вчених як Г.С. Костюк, Л.С. Рубінштейн, Г.М. Андреева, Т.М. Буякас, Л.В. Долинська, П.В. Лушин, Л.В. Ткачук та інших.

Сучасні дослідження професійної ідентичності у ході професіоналізації (М. М. Абдулаєвої, Ж. П. Вірної, О. П. Єрмолаєвої, С. Д. Максименка, Л. Е. Орбан-Лембрик, Ю. П. Поваренкова, І. Ю. Хамітової, Н. В. Чепелевої, Л. Б. Шнейдер тощо) відзначаються намаганням дотримуватись принципів структурності і системності психічних явищ, пошуком генетично взаємопов'язаних рівнів ідентичності, дослідження особливостей формування і становлення ідентичності у процесі опанування і виконання професійної діяльності, обумовлення компонентів професійної діяльності.

Дослідження професійної ідентичності пов'язані із вивченням здатності особистості до саморозвитку (С. Д. Максименко); технологію проблемного навчання у профпідготовці (Г. О. Балл, І. Д. Бех, І. Я. Зязюн, І. О. Титаренко, С. О. Сисоєва, Я. В. Цехмістер); розвитку творчого потенціалу в становленні особистісної ідентичності (О. Ф. Білібін, В. В. Клименко, В. А. Романець, Ю. Б. Максименко); акмеологічного етапу в формуванні особистості професіонала (К. О. Абульханова-Славська, О. О. Бодальов, О. В. Варфоломеева, А. О. Деркач, Н. В. Кузьміна, Л. Е. Орбан-Лембрик); реалізацію суб'єктного, цілісного, інтегративного підходів до формування професійної ідентичності особистості (М. Й. Боришевський, Л. М. Карамушка,

С. Д. Максименко, В. В. Селіванов, Т. М. Титаренко); формування професійної ідентичності в контексті становлення професійної свідомості (Т. С. Вітенко, О. Кір'янова, А. К. Маркова, В. П. Москалець), набуття професіоналізму у процесі фахової підготовки (Г.В. Гарбузова, М. В. Савчин, Н. І. Пов'якель, Н. Ф. Шевченко).

Професійна ідентичність психолога розглядається у працях Г. Ложкіна, Т. Румянцевої, І.Ф.Івановою, М.Іванчук та іншими.

Ряд досліджень пов'язані із актуалгенетичними особливостями становлення ідентичності: статусні особливості ідентичності (Дж. Марсія, Л.Б. Шнейдер), стильові особливості формування ідентичності (М.Берзонські, О.П.Белінська, І.Д.Броніч), функції професійної ідентичності (О.П. Єрмолаєва), зв'язок професійної ідентичності й самовизначенням (Л.Б.Шнейдер).

Разом з цим, досліджень, що визначають зв'язок феноменів персоналізації та персоніфікації особистості з професійною ідентичністю не визначено.

Проблема персоніфікації-персоналізації в процесах особистісного становлення є досить актуальною. Процес персоналізації втілює в собі реалізацію потреби і здатності індивіда бути особистістю (А.В.Петровський, В.А.Петровський), а процес персоніфікації - потреби і здатності людини бути собою (А.Б.Орлов).

Отже, в психологічна наука містить різні методологічні та теоретичні підходи щодо дослідження феномену професійної ідентичності. Разом з цим, не створено єдиної теорії, що акумулює та інтегрує їх. Контекст персоналізації-персоніфікації в актуалгенезі ідентичності й професійної ідентичності психолога не вивчався.

Мета статті полягає в тому, щоб показати перспективу дослідження структури професійної ідентичності майбутнього психолога в контексті суб'єктних процесів персоналізації-персоніфікації.

Виклад основного матеріалу. Ідентичність, в тому числі й професійна, як психологічний феномен належить до категорії особистісних. В актуалгенезі особистості як суб'єкта розглядаються процеси персоналізації-персоніфікації, що обумовлюють протилежні вектори її (особистості) становлення.

В концепціях А.В.Петровського й В.А.Петровського відзначаються три типи атрибуції властиво особистісного аспекту буття індивіда елементам соціальної спільності – самим індивідам і предметно-певним зв'язкам між ними – інтраіндивідна (особистість як індивідуальність), інтеріндивідна (особистість в системі стосунків) й метаіндивідна (особистість як система інобуття в іншому). В основі концепції персоналізації Петровських лежить ідея особистості людини як її об'єктивної представленості в житті інших людей, включеності однієї людини в простір життя іншої.

Концепція персоніфікації розглядалась А.Б.Орловим, що розвивав ідеї глибинної психології, диференціюючи співвідношення юнгіанських складових особистості – персони та тіні, вводить поняття «сутність» як опозицію поняттю «особистість». А.Б.Орлов під процесом персоналізації розуміє таку форму актуалгенезу особистості, яка забезпечує одночасне посилення як особистісної персони, так і особистісної тіні, виявляючи собою тенденцію до перетворення

всієї емпіричної особистості в одну персону–тінь. Процес персоналізації розглядається як трансляція себе світі, іншим людям у якості сильної або такою, що володіє владою, персони. Процесу персоналізації в концепції А.Б.Орлова протиставляється процес персоніфікації як інша форма актуалгенезу особистості.

Персоніфікація розглядається як «персоналізація зі зворотним знаком»; вона проявляється «не в прагненні людини бути особистістю, але в його прагненні бути самим собою».

Отже, основні протилежні тенденції в актуалгенезі особистості – є рух до опанування соціально-культурального, що інтеріоризується: до персоналізації, що в решті дає можливість особистості відчутти причетність до суспільно культурного простору, а також рух до самовиявлення, аутентичного перебування в соціокультурному просторі, намагання бути такою, якою є.

Опозиція персоналізації-персоніфікації на наш погляд є евристичною щодо пошуку нових аспектів у професійній ідентичності особистості, професійної особистості майбутнього психолога в тому числі. Зважаючи на це, ми розглянули становлення професійної ідентичності в ході навчання у виші майбутніх психологів, що набувають другу вищу освіту.

Концепт персоналізації-персоніфікації в контексті становлення професійної ідентичності набуває специфічних рис. Це діалектика двох векторів у прийнятті професії як ідентифікуючої власну особистість: перший, від необхідної, об'єктивної професійної вимоги до фахівця до власних особистісних структур мотиваційного та інструментального рівня, другий, від власних поглядів, цінностей, бажань, здібностей та схильностей до професії як соціально детермінованого середовища їх реалізації.

У дослідженнях професійної ідентичності майбутніх психологів, що набувають другу вищу освіту ми дослідили ці тенденції у порівнянні двох я-станів особистості слухача ІПО: з позиції «минулого Я», що посідали досліджувані під час обрання першого фаху, та з позиції «майбутнього Я», що стосується обраного психологічного фаху. Результати дослідження показали, що співвідношення тенденції персоналізації (від необхідного до ідентичності) і персоніфікації (від внутрішнього, самоідентифікованого до ідентичності) в періоди обрання першого та другого фахів відрізняються. При набутті першого фаху домінує процес персоналізації, підпорядкування себе професійноосвітнім нормативним вимогам, при цьому спостерігалась певна редукція процесу персоніфікації.

При набутті другого, психологічного фаху, процес персоналізації проявляється активно, майбутні фахівці опановують професійні вимоги. Разом з цим, спостерігається активний процес персоніфікації: майбутні фахівці передбачають творчу самореалізацію в межах очікуваної професійної діяльності, реконструюють професійно значущий матеріал на індивідуалізовану модель подальшої професійної діяльності й застосування професійних знань у власному особистісному житті.

Висновки та прогнози подальшого дослідження. Отже, екстраполяція процесів персоналізації-персоніфікації на процес становлення професійної

ідентичності майбутнього фахівця дає новий ракурс ідентифікаційним дослідженням. Подальші дослідження спрямовані на дослідження методичних та прикладних аспектів персоналізації-персоніфікації майбутніх фахівців-психологів. Передбачається, що врахування цих векторів актуалізацію в підготовці фахівців з другою вищою освітою дасть можливість підвищити рівень індивідуалізації професійного навчання у виші.

Література

1. Гарбузова Г.В. Эмпирические критерии формирования профессиональной идентичности студентов // www.bali.Ostu.ru/umc/arhiv/2007/1/Garbuzova.doc
2. Ложкін Г. Професійна ідентичність в контексті маргінальної поведінки суб'єкта / Г. Ложкін, Н. Воляннюк // Соціальна психологія : Український науковий журнал. – 2008. – № 3., С. 123-130.
3. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія №12. Психологічні науки: Зб.наукових праць. – Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009 . – № 26(50). – Част.ІІ.
4. Орлов А.Б. Личность и сущность: внешнее и внутреннее Я человека / А.Б.Орлов. // Вопросы психологии. - 1995а, № 2, С. 5–19.
5. Петровский А.В. Индивид и его потребность «быть личностью». / А.В.Петровский, В.А. Петровский // Вопросы философии, 1982, №3, С.44–53.

В статтє раскрыты современные научные труды по исследованию профессиональной идентичности и показано эвристичность учета процессов персонификации и персонализации в изучении профессиональной идентичности будущих психологов

Ключевые слова: *идентичность, профессиональная идентичность, персонализация, персонификация.*

The article deals with modern scientific papers on the study of professional identity and shows heuristic account personalization and personalization of learning processes in the professional identity of future psychologists

Key words: *identity, professional identity, personalization, personification.*

УДК 378

ОБУМОВЛЕНІСТЬ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ РІВНЕМ ЙОГО УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Ростовська В. І.

У статті розкрито зв'язок між результативністю педагогічної діяльності викладача вищого навчального закладу та рівнем його управлінської культури.

Ключові слова: *педагогічна діяльність, культура, управління, управлінська культура, результативність.*